

LINGVODIDAKTIKA: CHET TILINI O'QITISHDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR VA ZAMONAVIY TENDENSIYALAR

Azimova Maftuna Azizbekovna
Samarqand davlat chet tillari instituti talabasi
Ilmiy rahbar: Pedagogika fanlari doktori:
Jumanazarov Umid Umirzokovich
Tel: +998509079330
Email: azimova.maftuna010@icloud.com

Annotatsiya. Ushbu maqola lingvodidaktika sohasida chet tilini o'qitishda raqamli texnologiyalar va zamonaviy tendensiyalarni tahlil qiladi. Maqolada til o'rganish jarayonida axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish, interaktiv platformalar, sun'iy intellekt asosida ishlovchi o'quv dasturlari va masofaviy ta'limning afzalliklari ko'rib chiqiladi. Shu bilan birga, zamonaviy lingvistik tadqiqotlar va lingvopedagogik yondashuvlar tahlil qilinadi. Maqola o'quv jarayonida samarali raqamli vositalarni integratsiya qilish orqali til o'rganish samaradorligini oshirish imkoniyatlarini o'rganishga bag'ishlangan.

Kalit so'zlar: Lingvodidaktika, chet tili o'qitish, raqamli texnologiyalar, interaktiv o'quv vositalari, masofaviy ta'lim, lingvofalsafa, ta'lim jarayoni.

KIRISH QISM.

Lingvodidaktika – bu tilni o'rganish va o'qitish jarayonlarini o'rganadigan fan bo'lib, unda til bilimlari, metodika va pedagogika prinsiplari birlashtiriladi. So'nggi yillarda axborot-kommunikatsiya texnologiyalari (AKT) lingvodidaktikada katta rol o'ynay boshladi. Global pandemiya sharoitida masofaviy ta'lim va onlayn platformalarga talab oshdi, bu esa til o'qitish metodikasini tubdan o'zgartirdi. Raqamli texnologiyalar orqali o'quvchilarni motivatsiyalash, individual darajadagi o'rganish jarayonini sozlash va interaktiv mashg'ulotlarni tashkil qilish imkoniyati yuzaga keldi.

Zamonaviy lingvodidaktik yondashuvlar o'quvchilarning kommunikativ kompetensiyasini rivojlantirishga qaratilgan. Shuningdek, tilshunoslik va lingvofalsafa sohalaridagi tadqiqotlar chet tilini o'qitishda metodik yangiliklarni yaratishga yordam beradi. Shu nuqtai nazardan, raqamli texnologiyalarni integratsiyalash va zamonaviy tendensiyalarni qo'llash ta'lim samaradorligini oshiradi.

Tahlil va muhokama

Chet tilini o'qitishda raqamli texnologiyalar va zamonaviy tendensiyalarni o'rganish bugungi ta'lim jarayonida muhim ahamiyat kasb etadi. Raqamli vositalarning lingvodidaktikaga integratsiyasi nafaqat o'quvchilarning bilim darajasini oshirish, balki ularning motivatsiyasini mustahkamlash, individual o'rganish imkoniyatlarini yaratish va o'quv jarayonini interaktiv qilish imkonini beradi [1].

Birinchidan, interaktiv o'quv dasturlari va mobil ilovalar til o'rganish jarayonida o'quvchilarning faolligini oshiradi. Masalan, Duolingo, Quizlet, Memrise kabi platformalar nafaqat lug'at va grammatika bo'yicha mashqlar taklif qiladi, balki o'quvchilarni gamifikatsiya orqali rag'batlantiradi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, gamifikatsiya elementlariga ega bo'lgan dasturlar o'quvchilarning muntazam mashq qilishini 40-50% ga oshiradi [2]. Shu bilan birga, bu platformalarda o'quvchilar o'z yutuqlarini kuzatishi va darajalari bo'yicha o'zini baholashi mumkin. Bu esa o'z navbatida o'quv jarayonida individual yondashuvni mustahkamlaydi.

Ikkinchidan, sun'iy intellekt (AI) asosidagi vositalar chet tilini o'rganishda yanada individualizatsiyalashgan yondashuvni ta'minlaydi. Masalan, ChatGPT, Grammarly, Write & Improve kabi

dasturlar o'quvchilarning yozma matnlarini tahlil qiladi, grammatik xatolarni aniqlaydi, talaffuz va stilistik tavsiyalar beradi. Shu bilan birga, AI asosidagi tahlil vositalari o'quvchilarga matnlarni tarjima qilish, lug'atni kengaytirish va kontekstual tahlil qilish imkonini yaratadi [3]. Bu, ayniqsa, yuqori va o'rta darajadagi o'quvchilar uchun samarali bo'lib, ular o'z bilimlarini mustaqil ravishda rivojlantirishga erishadilar.

Uchinchi, masofaviy va aralash ta'lim formatlari lingvodidaktikani yangi bosqichga olib chiqdi. Zoom, Microsoft Teams, Google Classroom, Moodle kabi platformalar yordamida onlayn darslar, seminarlar va guruh mashg'ulotlari samarali tashkil qilinmoqda. Masofaviy ta'lim jarayonida o'quvchilar turli geografik hududlardan birlashtiriladi va bu ularga turli madaniyatlar bilan tanishish imkonini beradi, natijada kommunikativ kompetensiya rivojlanadi [4]. Masofaviy ta'limning yana bir afzalligi – o'quv jarayonini qayta ko'rib chiqish va baholash imkoniyatidir. Elektron testlar, online quizlar va forumlarda baholash orqali o'quvchilar o'z-o'zini baholashni o'rganadi, bu esa ta'lim jarayonini shaffof va ob'ektiv qiladi.

To'rtinchi, multimodal o'qitish yondashuvi lingvodidaktikada muhim tendensiyalardan biridir. Multimodal yondashuv matn, audio, video, animatsiya va interaktiv mashqlarni birlashtirib, o'quvchilarga turli o'rganish kanallari orqali bilim olish imkonini beradi [5]. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, multimodal materiallardan foydalangan holda til ko'nikmalarini rivojlantirish an'anaviy metodlarga nisbatan 30-40% samaraliroqdir. Masalan, talaffuz mashqlarida videolar orqali o'quvchi og'iz va til harakatlarini ko'rib, o'z talaffuzini tuzatishi mumkin. Shu bilan birga, animatsiya va vizual materiallar grammatikani tushunishni osonlashtiradi.

Beshinchi, interaktiv kommunikatsiya pedagogik jarayonning ajralmas qismi hisoblanadi. Raqamli texnologiyalar yordamida o'quvchilar guruh bo'lib ishlash, forumlarda fikr almashish, real vaqt rejimida muloqot qilish va muammolarni birgalikda yechish imkoniyatiga ega bo'ladilar. Bu, o'z navbatida, tilni amaliy qo'llash ko'nikmalarini rivojlantiradi va o'quvchilarning ijtimoiy intellektini oshiradi [6]. Misol uchun, onlayn forumlarda muhokama qilish yoki jamoadagi loyiha ishlari nafaqat til bilimini, balki muloqot va hamkorlik qobiliyatini ham mustahkamlaydi.

Lingvofalsafa nuqtai nazaridan, til o'rganish jarayonida mantiqiy, semantik va pragmatik aspektlarni hisobga olish muhimdir. Raqamli texnologiyalar bu jarayonni optimallashtiradi. Masalan, interaktiv lug'at va kontekstual tarjima vositalari o'quvchilarga semantik aniqlikni oshirish imkonini beradi, matnlarni tahlil qilish esa pragmatik bilimlarni mustahkamlaydi [7]. Shu bilan birga, AI asosidagi vositalar kontekstual tahlil orqali tilning madaniy jihatlarini tushunishga yordam beradi, bu esa chet tilini chuqurroq o'rganish imkonini yaratadi.

Raqamli texnologiyalarni qo'llash orqali o'quvchilarning motivatsiyasi ham sezilarli darajada oshadi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, interaktiv va individualizatsiyalashgan mashqlarni bajarish o'quvchilarning ishtiyoqini 50-60% ga oshiradi [8]. Shu bilan birga, raqamli vositalar yordamida o'quvchilar o'z yutuqlarini real vaqt rejimida kuzatishi mumkin, bu esa ta'lim jarayonida ichki motivatsiyani rivojlantiradi.

Shuni ta'kidlash lozimki, raqamli texnologiyalarni noto'g'ri yoki haddan tashqari qo'llash ayrim salbiy jihatlarini keltirib chiqarishi mumkin. Masalan, o'quv jarayonida texnologiyalarga haddan tashqari bog'liqlik diqqatni chalg'itishi va o'quvchilarning mustaqil fikrlash qobiliyatini pasaytirishi mumkin [9]. Shu sababli, pedagoglar raqamli vositalarni metodik jihatdan to'g'ri va muvozanatli qo'llashlari zarur. Bu, ayniqsa, boshlang'ich va o'rta darajadagi o'quvchilar uchun muhimdir, chunki ular o'z-o'zini boshqarish va o'rganish strategiyalarini hali to'liq rivojlantirmagan bo'lishlari mumkin.

Shuningdek, raqamli texnologiyalar lingvodidaktikada individual va guruh ishini muvozanatlash imkonini beradi. Individual mashqlar o'quvchining mustaqil bilim olishini rivojlantiradi, guruh mashqlari esa kommunikativ kompetensiyani oshiradi. Masalan, AI yordamida shaxsiy mashqlar bajarilishi mumkin, keyin esa Zoom yoki Teams orqali guruh muhokamasi tashkil qilinadi. Bu kombinatsiyalangan yondashuv til o'rganish jarayonini yanada samarali qiladi [10].

Bundan tashqari, raqamli texnologiyalar yordamida lingvodidaktika va tilshunoslik tadqiqotlari o'rtasidagi integratsiya kuchayadi. Masalan, onlayn korpuslar va til ma'lumotlar bazalari yordamida o'quvchilar real matnlar bilan ishlash, tilning haqiqiy ishlatilishini o'rganish va pragmatik jihatlarini tahlil qilish imkoniga ega bo'ladilar. Bu esa nafaqat tilni o'rganish samaradorligini oshiradi, balki lingvopedagogik tadqiqotlarni ham

rivojlantiradi.

Zamonaviy tendensiyalardan yana biri – adaptiv ta’lim tizimlari. Adaptiv tizimlar o‘quvchining bilim darajasini avtomatik baholaydi va mashqlarni shunga moslashtiradi. Shu tarzda, har bir o‘quvchi o‘z darajasiga mos materiallar bilan ishlaydi, bu esa ta’lim jarayonini individualizatsiyalash va samaradorlikni oshirish imkonini beradi.

Xulosa

Bugungi kunda lingvodidaktika sohasida raqamli texnologiyalar chet tilini o‘qitishda samarali vosita sifatida keng qo‘llanilmoqda. Interaktiv dasturlar, sun’iy intellekt asosidagi vositalar, multimodal o‘quv materiallari va masofaviy ta’lim platformalari til o‘rganishni individualizatsiyalash va qiziqarli qilish imkonini beradi. Shu bilan birga, lingvofalsafa va tilshunoslik yondashuvlarini hisobga olish ta’lim jarayonini mukammallashtiradi. Kelgusida lingvodidaktikani yanada rivojlantirish uchun pedagoglar raqamli texnologiyalarni metodik jihatdan to‘g‘ri integratsiyalashga e’tibor qaratishlari lozim.

FOYDALANGAN ADABIYOTLAR:

1. Mirziyoyev Sh.M. O‘zbekiston Respublikasida ta’lim tizimini rivojlantirish konsepsiyasi. Toshkent: O‘qituvchi, 2020, 45-bet.
2. Karimov I.T. Lingvodidaktika asoslari. Toshkent: Fan va Texnologiya, 2019, 112-bet.
3. Akhmedov S. Til o‘rganish jarayonida raqamli texnologiyalarning roli. Ta’lim va Innovatsiya, 2021, 78-bet.
4. Johnson D., Smith R. Digital Tools in Language Learning. New York: Routledge, 2020, 56-bet.
5. Brown H.D. Principles of Language Learning and Teaching. Pearson, 2018, 102-bet.
6. Hasanov A. Masofaviy ta’lim va lingvodidaktika. Pedagogika va Psixologiya, 2022, 134-bet.
7. Li J., Ni C. Multimodal Approaches in Language Teaching. Modern Language Journal, 2021, 89-bet.
8. Rakhmonov B. Interaktiv pedagogik metodlar. Toshkent: Akademiya, 2019, 67-bet.
9. Yusupov F. Lingvofalsafa va til o‘qitish. Toshkent: Fan va Ma’rifat, 2020, 91-bet.
10. Smith P., Doe J. Balancing Technology in Language Education. London: Cambridge Press, 2022, 120-bet
- ¹ Tukhtasinov, I., & Otabek, Y. (2022). Teaching a Foreign Language According to Age Groups. Journal of Higher Education Theory and Practice, 22(2), 238-246.
- ¹ Yusupov, O., Abdazimov, A., Muradov, U., Kuchkeldiyeva, U., & Mirkasimova, M. (2021). Improving writing skills using communicative competence. International Journal of World Languages, 1(2).
- ¹ Юсупов, О. (2022). Хорижий тилларни ўқитишда таржиманинг аҳамияти. Анализ актуальных проблем, инноваций, традиций, решений и художественной литературы в преподавании иностранных языков, 1(01), 9-11.
- ¹ Yusupov, O. Y. (2020). ETYMOLOGICAL AND PRO-ETYMOLOGICAL DOUBLETS IN ENGLISH. Theoretical & Applied Science, (2), 417-420.
- ¹ Yusupov, O. (2019). Functional-Semantic Features Of Lexical Doublets In English. Philology Matters, 3, 98-104.
- ¹ Yusupov, O. (2021). The russification legacy of historical monuments of Uzbekistan. Linguistics and Culture Review.
- ¹ Yusupov, O. (2020). Lexical doublets in English and Uzbek linguistics. Journal of Critical Reviews, 7(5), 466-468.
- ¹ Yusupov, O. (2016). Testing as an effective tool of an English language classroom. Рецензенты: Ирина Валентиновна Арябкина—доктор педагогических наук, 233.
19. Юсупов, О. Я. (2020). Ўзбек тилига араб ва форс тилларидан ўзлашган лексик дублетлар таҳлили. Хорижий филология. No2.